

for, det er den, at den Bønde, der efter sin Contract besidder Gaarden for sin og sin Hustruets Livstid, skal have Ret til at sige: jeg bryder mig ikke om min Contract, jeg vil have Eiendom. Jeg kan forstaae, jeg agter det, og jeg for min Person, mine Herrer, lægger stor Bægt paa, at Gaardmændenes Børn kunde sikkres Afgang til Gaardene, naar de vel at mærke ikke kunne enes med Herftabet; — thi, kunde de det, skal man ikke blande sig deri, man gjør da kun Fæstebondestanden en daarlig Tjeneste; og jeg er saaledes kommen bort fra, hvad jeg i sin Tid forelagde Landbo-commissionen, nemlig ved Fæstebøndernes ubestemte at fremtvinge Afløsningen. Det gaaer denne Lov heller ikke ud paa, men den gaaer ud paa, at Fæsterne ikke blot kunne faae deres Børn sikrede, men at de, der have en Contract, hvorved de endda sidde godt i det, baade i deres og deres Hustruers Levetid kunne fordrø en ny Ret. Jeg anseer det ogsaa for en Hovedfeil ved Loven, at den ikke alene giver Bonden Ret til at gribe det belejlige Dieblit, men ogsaa til at gaae fra den hele Taxation, naar det ikke convenerer ham, og senere at komme igjen, naar det convenerer ham; det er efter min Mening partist og dermed en væsentlig Feil ved dette Lovudkast. Dernæst anseer jeg — og det vedrører jo ogsaa Principerne, der ved første Behandling komme under Betragtning, — det hele Taxationsvæsen for usikkert. Man maa gjøre Taxationsvæsenet saa godt, man vil, og der kan nok saameget staae i Loven, at det skal være den virkelige Bærdi, som skal udfindes, det vil sige den Bærdi, som kommer ud ved Handel mellem Mand og Mand, ogsaa den, der udkommer ved Auctioner, som holdes rundt om over Selveieendomssteder, saa bliver det dog efter min Erfaring ikke den Bærdi, der udkommer ved Taxation af Fæstesteder. Det veed ogsaa Folk meget vel i hele Landet, og De kunne troe mig, mine Herrer! at det heller ikke anbefaler denne Lov, at den støtter sig paa Taxation. Nu vil man svare mig, at Auctioner, som Andre foreslaae, tildeels ere et Spil. Seer man ikke, vil man sige, at en Eiendom, som enhver Mand maa sige ikke er bedre end en anden, gaaer 20—30 pCt. høiere end denne? Det indrømmer

jeg. Men der er en anden Maade, en Maade, som vor gamle danske Lov har foreskrevet, og det er ganske simpelt den, at lade Godseieren sætte Eiendommen, som han vil den slippe, eller han vil den beholde. Selv ved at gaae ind paa en saadan Lov, vilde man give Bonden en stor Ret, thi han har Valget, han tager Gaarden, hvis den er for lavt sat, han tager den Dvotadeel, som Loven maatte tillægge ham, hvis den er for høit sat, og han tvinger altsaa Godseieren til at sætte den til hvad rimeligt er. Dette har allerede danske Lov henvisst til i Soretten, og det kunde ogsaa godt passe her. Det kunde ogsaa føre til, at en Godseier, som lagde megen Bægt paa at beholde en Gaard, kunde sætte den særdeles høit, altsaa forholdsvis give en meget betydelig Sum som sin Dvotadeel, for hvilken Bonden kunde kjøbe sig andre Jorder, som svarede dertil, og derved vilde man komme fra den særlige Uret, at stille Eieren ved en Fæstegaard, han har særlig Interesse i at beholde, som man nu ikke ved dette Lovforslag har kunnet hjælpe videre paa, end at nogle enkelte Stykker af Jorden kunde blive ham overladte, men ikke, at han kunde forbeholde sig det Hele. — Jeg har endnu den Bemærkning, at, hvis Godseieren vil give fuldt Vederlag for den Bondens jorden paahvilende Fæstelig, kan han dog ikke faae Jorden til sin Raadighed. Denne Lov gaaer ikke ud paa den saa naturlige Ret, at sige: naar Godseieren betaler Saameget, at Fæsteligten derved er vederlagt, skal han have Jorden som fri Jord; nei, ved Siden af hele denne Tvangsløvs staaer man paa at ville forbyde Sammenlægningen, man staaer paa, at den frikjøbte Jord ikke maa yderligere sammenlægges, for at ikke de smaa Familier skulle komme til at mangle Jord. Hele den Tendens, der gaaer igjennem disse Forslag, skader denne Lov, hindrer, hvad jeg ønskede kunde skee, at Fæstefamilierne overalt kunne blive sikrede ved Stederne. Endelig, og det kan jeg ikke tilbageholde, er det, som maaskee allermeest har skadet dette Lovforslag, den Valgagitation, der har fundet Sted med denne Sag, saa at brave Mænd ikke have kunnet blive valgte, fordi de ikke vilde binde sig til denne Sag; troer man da virkelig, saaledes som Sagen nu staaer, at man kan bringe den igjennem, fordi man